

Desenvolupament del Programa de Competències Familiars en els municipis de les Illes Balears

1. Presentació

Des de l'any 2008 la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració, amb la col·laboració de la Universitat de les Illes Balears (UIB), ha impulsat la implantació del Programa de Competències Familiars (PCF), amb l'objectiu de formar famílies (pares i mares i fills) en situació de dificultat social en l'enfortiment d'habilitats parentals a fi de prevenir el desenvolupament de conductes problemàtiques (incloent-hi el consum de drogues), com també formar professionals dels serveis socials en la implementació d'aquest tipus d'accions a partir d'una metodologia de treball contrastada.

La finalitat del programa és que els professionals implicats puguin portar-lo a terme ells mateixos amb les famílies del seu propi àmbit d'influència.

Es tracta d'un programa l'adaptació i validació del qual, per a població espanyola, està completant la seva fase experimental, que ha duit a terme el Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) de la UIB. El programa original és el Strengthening Families Program (SFP), de Kumpfer i DeMarsh (1985); Kumpfer, DeMarsch i Child (1989), i revisions (1998, 2004).

És un programa de prevenció multicomponent d'alt nivell d'eficàcia per obtenir canvis —en els factors de protecció i de risc— en els pares i en els fills, dissenyat específicament per a grups en situació de risc.

El programa combina un currículum d'habilitats socials i de vida destinat als nins i joves, un currículum d'entrenament parental conductual i un currículum centrat en la família, que integra les habilitats apreses pels fills i pels pares.

El Programa de Competències Familiars (PCF), ha estat implementat en el Projecte Home de Palma i de Barcelona, i també, en un context de serveis socials d'atenció primària, als ajuntaments de Palma, Inca, Manacor i Felanitx; i també a la Mancomunitat del Pla de Mallorca, Son Servera, Eivissa i Maó.

La Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració finança a través d'un conveni amb la Universitat de les Illes Balears totes les despeses de l'equip investigador, avaluador i formador, així com els materials i els costos dels recursos humans per a la implementació del projecte i la seva avaluació.

2. Destinataris

Els destinataris són famílies en les quals hi hagi menors entre 7 i 13 anys, en situació de dificultat social.

Els criteris d'inclusió són els següents:

- Famílies en situacions de risc social relatiu
- Edat dels pares de 20 a 50 anys. També poden assistir padrins o guardadors dels nins sempre que aquests constitueixin el seu referent tutelar
- Famílies amb fills a càrrec seu entre 7 i 13 anys
- Subjectes motivats a incorporar-se al grup psicoeducatiu i a adquirir noves capacitats
- Subjectes amb un nivell d'atenció i cooperació raonables
- Subjectes capaços de participar constructivament en sessions d'entrenament grupal de 2 hores de durada, una vegada per setmana, durant 14 setmanes

Els criteris d'exclusió són els següents:

- Dependència intensa de drogues que alterin greument la seva capacitat de judici
- No acceptació voluntària del programa
- Existència de simptomatologia mental no estabilitzada
- Evidència de retard mental
- Dèficit d'atenció agut
- Conducta antisocial activa

3. Contingut de les sessions formatives

Sessions als pares	Sessions als fills	Sessions al conjunt de la família
Presentació i consolidació del grup	Benvinguda i regles	Presentació i consolidació del grup
Desenvolupament/gestió de l'estrès	Habilitats socials I	Joc dels fills
Recompenses	Habilitats socials II	Joc dels fills: recompensa
Metes i objectius	Creació de bona conducta	Fites i objectius
Atenció diferenciada	Saber dir "no"	Atenció diferenciada
Comunicació I	Comunicació I	Comunicació I
Comunicació II	Comunicació II	Comunicació II
Alcohol, drogues i famílies	Alcohol i drogues	Aprendre dels pares: col·loqui
Solució de problemes, com donar indicacions	Resolució de problemes	Joc dels pares: resoldre problemes, donar indicacions
Establir límits I	Introducció al joc dels pares	Joc dels pares
Establir límits II	Habilitats d'adaptació I: reconèixer sentiments	Joc dels pares
Establir límits III	Habilitats d'adaptació II: controlar la crítica	Joc dels pares
Desenvolupament i aplicació de programes conductuals	Habilitats d'adaptació III: controlar la ràbia	Desenvolupament i aplicació de programes conductuals
Generalització i manteniment	Graduació, recursos, repàs	Finalització

4. Els formadors del Programa

En aquestes aplicacions inicials als serveis socials d'atenció primària municipals, l'equip GIFES ha aportat els formadors necessaris per poder desenvolupar tota l'experiència, de principi a fi. Els formadors són professionals (treballadors socials, educadors socials, pedagogs o psicòlegs) de serveis socials o de serveis educatius, amb experiència en el treball amb grups i formats en el programa, i disposen de la col·laboració de l'equip tècnic de GIFES de la UIB en tot moment. En qualsevol cas, tots són diplomats, llicenciats o bé estan habilitats pel Col·legi d'Educahores i Educadors Socials de les Illes Balears.

Per garantir la formació específica del personal que aplicarà el programa, s'impartiran, al llarg dels dies previs a l'inici de tot el procés, sessions de formació amb l'equip tècnic del GIFES, dirigit per la professora Carmen Orte. Aquests, durant els anys 2004 i 2005 han estat formats per la professora K. Kumpfer, creadora del programa.

Per fer el seguiment de tots els processos concrets de l'aplicació del programa i la resolre'n els dubtes, els formadors tendran un **coordinador/a de referència**, així com el suport permanent de l'equip tècnic del GIFES. Aquest tindrà una pàgina web habilitada per facilitar la comunicació amb els equips d'aplicació del Programa.

Totes les sessions s'impartiran el divendres,¹ al llarg del període considerat en cada cas (es concretarà amb els serveis socials de cada municipi), de 16.30/17 h a 21.30/22 h. Es dedicaran les dues primeres hores (16.30/17 h a 18.30 h) a repassar les sessions, acabar de preparar el material i rebre les famílies.

Les sessions de pares i fills s'impartiran de 18.30 h a 19.30 h; posteriorment (de 19.30 h a 20.30 h) s'impartiran les sessions de famílies.

L'hora final es dedica a acomiadar les famílies, fer les avaluacions de les sessions i recollir els materials (panells, jocs, etc.).²

La importància d'aquests sopars i de les celebracions és fonamental per mantenir la motivació, establir bones vinculacions i rebre confidències per part dels pares, les mares i els fills.

4. Modalitats d'accions que es poden sol·licitar

La col·laboració s'articula en tres modalitats:

a) Formació per als professionals dels serveis socials

---

¹ El dia en què s'imparteix el programa sempre ha estat el divendres, per tal de facilitar l'assistència de pares i fills. Tot i això, si es considera necessari, es pot adaptar el dia al cas particular de cada municipi.

² És possible que s'hagi d'acabar qualche sessió un poc més tard, especialment les sessions en les quals es fan sopars de grup: 4a sessió, 8a sessió, 11a sessió i 14a sessió.

Aquesta acció és orientada a la formació dels professionals dels serveis socials per tal que puguin, amb posterioritat, implementar el PCF amb els recursos propis de l'ajuntament. En aquest cas, EN EL MOMENT EN QUE ES DECIDEIXI APLICAR EL PROGRAMA, cada ajuntament haurà de disposar, d'un equip format per 1 coordinador, 4 FORMADORS i 2 FORMADORS suplents, QUE HAURAN D'HAVER COMPLETAT LA FORMACIÓ

b) Avaluació contínua del PCF

S'adreça a aquells ajuntaments que tenen l'interès d'assumir la gestió directa del projecte amb recursos propis i que únicament necessiten el suport per a l'avaluació del projecte, i també a aquells que l'any passat implementaren el programa i en volen actualment l'avaluació. En aquest cas, cada ajuntament haurà de disposar, tant per a la formació com per a la implementació del programa, d'un equip format per 1 coordinador, 4 FORMADORS i 2 FORMADORS suplents.

c) Implementació global del programa

És per a aquells ajuntaments que estan interessats en la posada en marxa del PCF però no tenen en els seus serveis socials professionals qualificats per implementar el projecte o bé que no estan formats per executar el projecte. En aquest cas, es pot sol·licitar la implementació mitjançant professionals del mateix PCF. Aquesta modalitat inclou l'avaluació.

5. Procediment per sol·licitar el programa

Els ajuntaments interessats a implantar el PCF en el seu municipi poden sol·licitar-ho a la Direcció General de Menors i Família, al carrer de Sant Joan de la Salle, 4 B, de Palma (CP 07011). La documentació que s'ha de presentar és la següent:

- Imprès de sol·licitud (segons model facilitat)
- Model de projecte d'activitat
- Breu currículum dels professionals assistents a la formació

— Document de declaració de compromís

La valoració dels projectes sol·licitats pels ajuntaments la farà una comissió integrada per dos membres de la Direcció General de Menors i Família i dos membres de la Universitat de les Illes Balears (la directora del projecte d'investigació i un membre integrant de l'equip que el duu a terme).

6. Terminis per sol·licitar i executar el projecte

El PCF s'ha d'executar dins el primer semestre de 2010. En cap cas es podran dur a terme accions a partir de la data de finalització del projecte que hagi establert l'equip organitzador.

Els terminis per resoldre les sol·licituds i implantar el projecte són els següents:

- Data límit per presentar sol·licituds: **8 de gener de 2010**
- Data de comunicació dels ajuntaments seleccionats: 15 de gener de 2010
- Data de contacte entre PCF i ajuntaments: des del 18 de gener de 2010
- Data de selecció de famílies participants: del 18 de gener al 5 de febrer de 2010
- Data per a la formació de formadors: 8 de febrer de 2010
- Data per a l'avaluació de les famílies participants: 19 de febrer de 2010
- Data d'inici de les sessions del PCF: 25 de febrer de 2010
- Data de finalització del PCF: juny de 2010

Els ajuntaments seleccionats que vulguin renunciar al PCF hauran de fer-ho per escrit, i trametre la petició a la Conselleria d'Afers socials, Promoció i immigració (Direcció General de Menors i Família).